सम्यग्विवर्द्धिताः । तत्र दाक्षायणीपुत्राः सर्वे देवाः-सवासवाः । वसवोऽष्टौ च रुद्राश्च आदित्यामरुतस्तथा" ।

दाक्षायणीपति पु० ६त० । १शिवे २चन्द्रे च त्रिका० ।

दाक्षायण्य पु० दाक्षायण्यामदितौ भवः बा०यत् । आदित्ये "प्रलोभतस्तथा दक्षो भवितेह प्रजापतिः । दाक्षायण्यस्तथादित्यो मनुश्चादित्यतस्तथा" भा० अनु०१४७अ०

दाक्षि पुंस्त्री दक्षस्य गोत्रापत्यम् इञ् । दक्षस्यापत्ये घोषादिषु परेषु अस्य आद्युदात्तता दाक्षिघोषः दाक्षिकन्था दाक्षिह्रद इत्यादि । संज्ञात्वेऽपि एतत्पूर्वककन्थायास्तत्पुरुषे "तत् पुरुषे शालाया नपुंसके" "कन्था च" पा० क्लीवत्वप्राप्तावपि "संज्ञायां कन्थोशीनरेषु" पा०उशीनरत्वाभावात् न क्लीवता । उशीनरदेशकन्थायान्तु क्लीवत्वात् नाद्युदात्तता । "कन्थापलदनगरग्रामह्रदोत्तरपदात्" पा०एतत्पूर्वककन्थादिभ्यः भवादौ छ । दाक्षिकन्थीयं दाक्षिनगरीयमित्यादि । "कूलसूदस्थलकर्षाः" पा० आद्युदात्तात् अस्मात् परस्थकूलादीनामादिरुदात्तः । दाक्षिकूलः दाक्षिकर्षः । एतौ च ग्रामविशेषवाचिनौ । अस्य वृद्धत्वात् प्रस्थशब्दे परे नाद्युदात्तता । दाक्षिप्रस्थः ।

दाक्षिण त्रि० दक्षिणा प्रयोजनमस्य अण् । ऋतुग्रहाङ्गहोमभेदे स च "अथ प्रतिपरेत्य गार्हपत्यम् दाक्षिणानि जुहोति" शत०ब्रा०४।३।४।६ इत्युपक्रम्य दर्शितः "इडां भक्षयित्वा शालाद्वार्य्ये दाक्षिणहोमः" कात्या०श्रौ० १०।२।४ "ततः शालाद्वार्ये दाक्षिणहोमः कर्त्तव्यः दाक्षिणहोम इति संज्ञा "अथ प्रतिपरेत्य गार्हपत्यं दाक्षिणानि जुहोतीति" श्रुतत्वात् दाक्षिणानि दक्षिणा प्रयोजनानि येषाम्" कर्कः ।

दाक्षिणक पु० दक्षिणायां कर्मसमाप्तौ द्रव्यदानरूपायां क्रियायां प्रसृतः दक्षिणमार्गेण चन्द्रलोकं गच्छति वा वुञ् । १दक्षिणातत्परे इष्टापूर्त्तेन २चन्द्रलोकगामिनि च उपचारात् दक्षिणमार्गगामिनो ३बन्धे च । "विपर्ययादतत्त्वज्ञानादिष्यते बन्धः स च त्रिविधः प्राकृतिकोवैकृतिको दाक्षिणकश्चेति इत्युपक्रमे "इष्टापूर्त्तेन-दाक्षिणकः पुरुषतत्त्वानभिज्ञो हि इष्टापूर्त्तकारी कामोपहतमनाबध्यत इति" सा०कौ० । [लायां भवे ।

दाक्षिणशाल त्रि० दक्षिणशालायां भवःञ । दाक्षिणशा-

दाक्षिणात्य त्रि० दाक्षिणा भवः "दक्षिणापश्चात्पुरसस्त्यक्" पा० त्यक् । १दक्षिणाभवे २नारिकेले पु० राजनि० ।

दाक्षिणापथक त्रि० दक्षिणापथे देशे भवः धूमा० वुञ् । दक्षिणापथदेशभवे ।

दाक्षिण्य न० दक्षिणस्य अनुकूलस्य पटोर्वा भावः ष्यञ् । १आनुकूल्ये २पटुतायाम् । "नारदो मत्प्रियं कुर्वन् मुनिरक्लिष्टकर्मकृत् । दाक्षिण्यादनुरोधाच्च दत्तवान्नात्र संशयः" हरिवं०१२६अ० । "तस्य दाक्षिण्यरूढेन नाम्ना मगधवंशजा" रघुः । "दाक्षिण्यं चेष्टया वाचा परचित्तानुवर्त्तनम्" सा०द०उक्ते ३नाटकलक्षणभेदे च ।

दाक्षी स्त्री दक्षस्य स्त्र्यपत्यम् इञ् । "इतो मनुष्यजातेः" पा०ङीष् । १दक्षस्य स्त्र्यपत्ये २पाणिनिमुनेर्मातरि च

दाक्षीपुत्र पु० ६त० । पाणिनिमुनौ हेमच० ।

दाक्षेय पु०दाक्ष्या अपत्यम् । पाणिनिमुनौ हेमच० ।

दाक्ष्य न० दक्षस्य भावः कर्म्म वा ष्यञ् । १कौशले सहसाप्रत्युत्पन्नकार्येषु अव्यामोहेन प्रवृत्तौ "शक्तिं चावेक्ष्य दाक्ष्यं च भृत्यानाञ्च परिग्रहम्" मनुः । "दाक्ष्यं सद्यःफलदं यदग्रतः" माघः ।

दाघ पु० दह-भावे घञ् न्यङ्ग्वा० कुः । दाहे शब्दार्थचि० ।

दाडक पु० दल-ण्वुल् लस्य डः । दन्ते शब्दार्थक० ।

दाडिम त्रि०दल-विशरणे भावे घञ् दालेन निर्वृत्तः भावात् इमप् लस्य डः । स्वनामख्याते फलप्रधाने वृक्षे मेदि० "तत् फलं त्रिविधं स्वादु स्वाद्वम्लं केवलाम्लकम् । तत्र स्वादु १त्रिदोषघ्नं तृड्दाहज्वरनाशनम् । हृत्कण्ठमुखरोगघ्नं तर्पणं शुक्रलं लघु । कषायानुरसं ग्राहि स्निग्धमेधाबलावहम् । स्वाद्वम्लं २दीपनं रुच्यं किञ्चित् पित्तकरं लघु । अम्लन्तु ३पित्तजनकमुष्णं वातकफापहमिति" भाव०प्र० । २एलायां मेदि० । अस्य स्त्रीत्वे गौरा० ङीष् । "वियोगिनीमैक्षत दाडिमीमसौ" नैष० "रक्ता दन्ता भविष्यन्ति दाडिमीकुसुमोपमाः" देवी० । एतत् स्थिता दुर्गा रक्तदन्ती । अमरे पुंस्त्वोक्तिः प्रायिकी उदाहरणदृष्ट्या मेदिनिकरेण त्रिलिङ्गत्वस्योक्तेः ।

दाडिमपत्रक पु० दाडिमस्य पत्रमिव पत्रमस्य कप् । रोहितकवृक्षे २राजनि०

दाडिमपुष्प पु० दाडिमस्य पुष्पमिव पुष्पमस्य । १रोहितकवृक्षे ६त० । २दाडिमस्य पुष्पे न० ।

दाडिमप्रिय पु० दाडिमं तत्फलं प्रियमस्य । १शुकखगे २दाडिमप्रियमात्रे त्रि० शब्दरत्ना०

दाडिमभक्षण पु०दाडिमं भक्षयितुं शीलमस्य ल्यु । १शुकखगे शब्दच० । २दाडिमफलभक्षके त्रि० । भक्ष-भावे ल्युट् ६त० । ३दाडिमफलस्य भक्षणे न०

दाडिमादिचूर्ण न० दाडिमफलत्वगादिचूर्णविशेषे । "द्वे